

Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi
Norske Reindrifsamers Landsforbund
Nøørjen Båatsoesaemiej Rijkkesaervie
Sami Reindeer Herders' Association of Norway

NBR GÁIBÁDUS BOAZODOALLOŠIEHTADUSSII 2024-2025

NRLs KRAV TIL REINDRIFSAVTALE 2024- 2025

1. INNLEDNING	4
1.1 Grunnlaget for avtaleforhandlingene.....	4
1.2 Målsetningen om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift	5
1.3 Oppfølging av Sannhets- og forsoningskomisjonens rapport	6
2. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKOLOGISK	6
BÆREKRAFTIG NÆRING	6
2.1 Arealinngrep.....	6
2.2 Ivaretagelse av reindriftas rettigheter i saksbehandlingen.....	8
2.3 Kraftløft og tiltakspakke for reindrift.....	9
2.4 Fosen-saken.....	9
2.5 Opprettelse av miljødomstol	10
2.6 Tiltak for å styrke reindriftens økologiske bærekraft	11
3. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKONOMISK BÆREKRAFTIG NÆRING	12
3.1 Inntektsheving i reindriften	12
3.2 Styrke tiltak som bidrar til økt produksjon.....	13
3.3 Endring av rovviltforvaltningen	13
3.4 Nødvergerett.....	14
3.5 Sikre reindriften ved klimaendringer.....	14
3.6 Avgifter i reindriften	16
3.7 Pramming	16
3.8 Tiltak for å styrke reindriftens økonomiske bærekraft	17
4. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN KULTURELL BÆREKRAFTIG NÆRING .	17
4.1 Tilrettelegging for delt siidaandel	18
4.2 Trollheimen	18
4.3. Tiltak for å styrke reindriftens kulturelle bærekraft	19
5. VELFERDSORDNINGER OG HMS	20
5.1 Helse, miljø og sikkerhet (HMS)	20
5.2 Forebyggende tiltak i forbindelse med hets og rasisme mot reineiere	20
5.3 Tidligpensjon i reindriften.....	21
5.4 Tiltak for å styrke velferdsordninger og HMS	21
6. KONFLIKTFOREBYGGENDE TILTAK	21
7. NORSK-SVENSK REINBEITEKONVENSJON.....	21
8. MINDREFORBRUK 2023-2024	22
9. NRLS KRAV TIL ØKONOMISKE TILTAK	23
9.1 Økonomisk ramme	23

9.2 Reindriftens Utviklingsfond	23
10. KOSTNADSENKENDE OG DIREKTE TILSKUDD	25
10.1 Distrikttilskudd	25
10.2 Produksjonspremie	26
10.3 Kalveslaktetilskudd	26
10.4 Tilskudd til slakt av hunddyr	26
10.5 Særskilt driftstilskudd til ungdom	26
10.6 Ektefelle- og samboertilskudd	26
10.7 Etableringstilskudd	27
10.8 Særskilt driftstilskudd til kvinner med egen siidaandel	27
10.9 Klimavennlig beitetilskudd	27
10.10 Inntektshevende tilskudd	27
11. RÅDGIVNINGSTJENESTE I AREALSAKER	27
12. VELFERDSORDNINGER	27
12.1 Tilskudd til avløsning ved sykdom og ferie	27
12.2 Tilskudd til tidligpensjon	27
12.3 Øvrige velferdsordninger	28
13. ORGANISASJONSTILSKUDD	28
14. HELSETJENESTE FOR REIN	28
15. ØVRIGE ORDNINGER	28

1. INNLEDNING

Norske Reindriftingsamers Landsforbund (NRL) legger med dette fram krav om totalramme og fordeling av poster for reindriftingsavtalen gjeldende for perioden 2024-2025. Kravet danner grunnlag for avtaleforhandlinger med Landbruks- og matdepartementet (LMD).

NRLs forhandlingsutvalg er opptatt av at reindriftingsavtalen bidrar til forutsigbarhet for reindriftingsutøverne. I dette ligger det blant annet at større endringer i reindriftingsavtalen må planlegges og implementeres over tid, slik at det ikke får utilsiktede konsekvenser for reindriften.

1.1 Grunnlaget for avtaleforhandlingene

NRL er en urfolksorganisasjon som gjennom sitt arbeid skal sikre reindriften en positiv utvikling som bidrar til gode rammevilkår i tråd med tradisjonell reindriftingsutøvelse og verdigrunnlag.

Reindriften danner det viktigste materielle grunnlaget for samisk språk, kultur og samfunnsliv. NRL mener reindriftingsavtalen i tillegg til å være en næringsavtale, også må ses i lys av Grunnloven § 108 hvor det framgår at statlige myndigheter innehar en forpliktelse til å sikre og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv. Reindriften skal gjennom dette sikres en positiv utvikling som bidrar til gode rammevilkår i tråd med tradisjonell reindriftingsutøvelse og verdigrunnlag.

Staten har også en forpliktelse til å sikre reindriften som urfolksnæring i hht. til internasjonale konvensjoner, herunder *FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter* artikkel 27 jfr. artikkel 1, og *ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater* samt *FNs Erklæring om urfolks rettigheter* av 2007 og sluttdokumentet fra The World Conference on Indigenous Peoples av 22. - 23. september 2014. Nyere rettsavgjørelser, herunder Fosen-dommen legger også klare føringer for statens forpliktelser til å sikre reindriften som en samisk næring og kulturutøvelse.

Hovedavtalen som ble inngått mellom Staten v/ Landbruksdepartementet og reindriftingsnæringen v/ NRL i 1976 danner grunnlaget for forhandlingene. Hovedavtalen ble revidert den 26.02.93, og legger til grunn at partene skal føre forhandlinger om en løpende reindriftingsavtale med tiltak som tar sikte på å utvikle reindriftingsnæringen i tråd med omforente mål og retningslinjer for reindriftingspolitikken. Den legger også premisser for hvilke tiltak det kan forhandles om, herunder økonomiske virkemidler samt tiltak om faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål som er viktig for utviklingen av næringen.

Reindriften er en viktig kulturbærer og en spesifikk samisk næring og urfolksnæring som bidrar med verdiskapning i form av reinkjøttproduksjon, produksjon av tradisjonelt håndverk og design, kunnskaps- og kulturformidling m.m. Reindriftings materielle grunnlag baserer seg på bruk av naturressurser som få andre kan utnytte, og hvor bruken danner et unikt kulturlandskap som er viktig å ivareta for framtiden. Dette er verdier som samlet sett må styrkes og avspeiles i virkemiddelbruken. NRL

er opptatt av at tilskuddsordninger over reindrifftsavtalen skal sikre disse sidene ved reindrifftskulturen, og derigjennom oppnå de mål som avtalepartene blir enige om.

NRL er opptatt av å styrke reindrifftens selvbestemmelsesrett. Retten til selvbestemmelse er et resultat av en utvikling i FNs organer og instrumenter over flere tiår, og hvor det mest autoritative bidraget gis av *FNs internasjonale konvensjoner om menneskerettigheter av 1966*. I artikkel 1 slås det fast at selvbestemmelsesretten gjelder for «alle folk». Urfolks rett til selvbestemmelse er i dag folkerettslig anerkjent, og er blant annet nedfelt i *FNs erklæring om urfolks rettigheter*.

For reindrifftens del omfatter retten til selvbestemmelse bl.a:

- selvstyre i saker som angår reindrifftens indre anliggender
- politisk integrering og medvirkning gjennom reelle konsultasjoner og/eller forhandlinger i saker som berører deres interesser
- fritt kunne råde over sitt livsgrunnlag og sine naturressurser
- gi samtykke i saker som berører reindrifftens beitearealer

1.2 Målsetningen om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift

NRL legger til grunn en helhetlig forståelse av bærekraftig reindrift basert på reindrifftssamiske sedvaner og tradisjonskunnskap.

De tre målene i reindrifftsloven om økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift virker inn på hverandre og er tett knyttet sammen som følge av samspillet mellom tilgjengelige beitearealer, reinflokken og menneskene i næringen.

Myndighetene viser til at reindrifften skal driftes med utgangspunkt i en *bærekraftig utvikling*. For reindrifften handler dette om en utvikling som imøtekommer behovene til dagens generasjon, samtidig som man ivaretar mulighetene for kommende generasjoner. Et helt avgjørende element i dette er plikten til å sikre reindrifftens beitearealer.

For å oppnå målene om en bærekraftig reindrift forutsetter dette at:

- retten til stabile og forutsigbare beitearealer sikres mot inngrep og forstyrrelser
- rovvilttap, tog- og bilpåkørsler m.m reduseres
- reindrift i størst mulig utstrekning skal kunne utøve selvstyre og egenforvaltning på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå
- reindrifftens tradisjons- og erfaringsbaserte kunnskaper respekteres, vektlegges og etterleves
- næringen sikres gode priser på produkter av rein
- næringen sikres rettferdige skatte- og avgiftsordninger
- reindrifftsutøverne sikres tilfredsstillende rekrutterings- og generasjonsovergangsordninger
- reindrifftsutøverne sikres tilgang til nødvendige HMS- og velferdsordninger

- distriktene sikres ressurser til å ivareta sine rettigheter
- reindrift som familiebasert næring sikres og synliggjøres
- reindriften gis ressurser til å håndtere klimautfordringer

Reindriftsavtalen er et sentralt virkemiddel for å nå de ovennevnte målsetninger.

1.3 Oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport

NRLs forhandlingsutvalg viser til at rapporten *Sannhet og forsoning – grunnlag for et oppgjør med fornorskingspolitikk og urett mot sameer, kvener/norskfinner og skogfinner* ble overrakt Stortinget den 1. juni 2023.

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport beskriver på en god måte hvordan fornorskningen har påvirket det samiske samfunnet, både i forhold til folk og næring.

NRLs forhandlingsutvalg mener at veien fram mot en forsoning er lang, og vil kreve særlige tiltak rettet mot de miljøene som er berørt av fornorskingspolitikken. Vi har en forventning om at staten vil være en viktig bidragsyter til at kommisjonens forslag til tiltak følges opp.

NRLs forhandlingsutvalg ber om en redegjørelse for hvordan rapporten vil bli fulgt opp.

2. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKOLOGISK BÆREKRAFTIG NÆRING

Store og omfattende arealinngrep og forstyrrelser fra mennesker og rovvilt i reindriften beiteområder fører til redusert produksjon og lavere inntekter i næringen, samtidig som reindriften rett til kulturutøvelse innskrenkes.

2.1 Arealinngrep

NRL er svært bekymret for reindriften arealsituasjon, hvor nedbygging av beitearealene i tillegg har fått en ny begrunnelse under henvisning til det grønne skiftet og klimaendringer. Gjennom regjeringens retorikk, skaper de et stort press på reindriftsutøverne og beitearealene, samtidig som vi ser at dette fører til økt hets og rasisme mot reineiere og deres barn. I et rettferdighetsperspektiv er det uheldig at reindriften som allerede bærer en stor byrde av klimaendringenes konsekvenser også må ta en uforholdsmessig stor byrde av klimatiltakene og at dette skjer på bekostning av reindriften rettigheter basert på alders tid bruk.

Inngrep og forstyrrelser utgjør en av de største truslene mot reindriften framtid, til tross for at det i lovverket er etablert verktøy som legger til rette for å følge opp nasjonale mål om å ivareta det materielle grunnlaget for samisk reindrift. Erfaringer tilsier at disse i liten grad blir fulgt opp av beslutningsorganene.

NRLs arealrådgivningstjeneste må etableres som en fast ordning og bygges ut. NRLs arealrådgivningstjeneste erfarer at behovet for bistand er større enn den kapasiteten som i dag er tilført ordningen.

Det er nå gjennomført en underveisevaluering av pilotprosjektet for arealrådgivningstjeneste, hvor konklusjonen er at tjenesten vurderes som svært vellykket. Ordningen er mye benyttet av næringa, og hvor de mest etterspurte saksområdene har vært kommuneplaner og konsultasjoner.

Evalueringen viser at prosjektet har bidratt til å styrke reindriftas arbeid i arealsaker, særlig fordi støtte fra en reindriftsfaglig kompetent aktør utvilsomt har det gjort mulig for distriktene å opptre med grunnlag i reindriftas etablerte rettigheter og gjeldende regelverk og slik kunne bli mer jevnbyrdige i forhold til utbyggere og myndigheter. Denne jevnbyrdigheten er en forutsetning i folkeretten.

Evalueringen slår også fast at arealrådgivningstjenesten har bidratt til å utvikle NRL som organisasjon gjennom at organisasjonen har blitt mer uavhengig ved selv å ha relevant fagkompetanse.

Omfanget og størrelsen på arealsaker krever et fortsatt fokus på å styrke reinbeitedistriktenes økonomi, for på den måten å gjøre de-i stand til å håndtere arealsaker og følge opp den bistand de eventuelt får fra NRLs arealrådgivningstjeneste. En tjeneste som kan bidra til å løse administrative oppgaver i reinbeitedistriktene er ressurs- og rådgivningssenteret Nannet som er etablert i regi av Kautokeino kommunes omstillingsprosjekt Ovddos.

Videre krever arealinngrep at Reindriftens Utviklingsfond må styrkes betydelig slik at reieneierne har reell mulighet til å ivareta sine rettigheter. Samtidig må det lovfestes at tiltakshaver har plikt til å dekke reindriftas utgifter i arealsaker.

NRL har over flere år stilt krav om at tap av beiteareal må kompenseres med nytt beiteareal. Dette krever en oversikt over hvilke områder som pr. i dag ligger utenfor reinbeiteområdet, og som kan tilgjengeliggjøres for reindrift. Dette arbeidet må igangsettes raskt.

Fredningen av områder som i sin tid er blitt fredet mot reindriften for å sikre jordbruksinteresser, som eksempelvis Stonglandshalvøya på Sør-Senja i Troms og Bringnes i Porsanger, må fjernes.

NRL har stilt krav om at bestemmelsen om forhåndstiltredelse i oreigningslova § 25 enten fjernes eller gjøres unntak for i saker som berører reinbeiteområder. Dette kravet er ettertrykkelig blitt aktualisert i Fosen-saken, og krever en snarlig oppfølging. NRL registrerer at dette ikke er en del av Regjeringens tiltakspakke for reindrift, men forutsetter at dette følges opp i forbindelse med revisjonen av reindriftsloven.

2.2 Ivaretagelse av reindriftas rettigheter i saksbehandlingen

Retten til konsultasjoner og medvirkning må etterleves i arealforvaltningen. Dette skal sikre at reieneiernes erfaringsbaserte kunnskaper blir lagt til grunn ved myndighetsutøving.

I hht. naturmangfoldloven § 8 annet ledd er tradisjonelle kunnskaper anerkjent som kunnskapsgrunnlag. Dette gir rett til aktiv deltakelse i arbeidet med å sikre en bærekraftig og langsiktig forvaltning og utvikling på grunnlag av reindriftsutøvernes tradisjonelle kunnskaper og erfaringer, jfr. også *FNs konvensjon om biologisk mangfold* og *naturmangfoldloven* artikkel 8 (j) og 10 (c).

Selv om flere kommuner har opparbeidet seg til dels gode kunnskaper om reindrift, er reinbeitedistriktenes erfaringer jevnt over at kommunene mangler nødvendig kompetanse om samiske forhold generelt og reindrift spesielt. Dette påvirker naturlig nok forvaltningen i forhold til hvordan reindriftens interesser blir vektlagt og tatt hensyn til i planprosessene.

NRL viser til at regjeringen gjennom tiltakspakken har gitt uttrykk for at man vil vurdere ulike tiltak for å heve kommunenes planleggingskapasitet og reindriftskompetanse i det samiske reinbeiteområdet. NRL foreslår at det stilles krav til kommuner hvor det drives reindrift at de selv eller sammen med andre kommuner innehar eller innhenter reindriftskompetanse. NRLs arealrådgivningstjeneste kan rustes opp til å være en tilbyder av slik kompetanse til både kommuner og statlig forvaltning.

Til tross for at kommunene har en plikt til å konsultere samiske interesser i saker som angår dem etter sameloven § 4-4, tilsier erfaringer at de også mangler kompetanse til å gjennomføre konsultasjoner. Distriktene blir heller ikke forespurt om det er ønskelig med konsultasjoner i saker som berører deres rettigheter og interesser, selv om kommunene har en varslingsplikt i hht. sameloven § 4-5. Distriktene har ikke kapasitet til å holde en selvstendig oversikt over arealsaker i kommunene. Derfor er det helt avgjørende at varslingsplikten overholdes.

NRLs forhandlingsutvalg vil også anmode om at det snarlig blir utarbeidet retningslinjer som synliggjør hvilke vurderingstemaer og skranker SP artikkel 27 setter for saksbehandlingen, jfr. dommer avsagt i Menneskerettsdomstolen og av Høyesterett. Dette skal sikre at det gjøres grundige vurderinger av forvaltningen i forhold til saker som omhandler urfolks rettigheter, bl.a for å unngå at vi kommer opp i samme situasjon som Fosen-saken.

NRL vil også understreke at alle tiltak som genererer forstyrrelser i utmark, eksempelvis turløyper, hundekjøringstraseer, snøscootertraseer, helikopterbruk m.m. er tiltak som berører reindriftens interesser og rettigheter på slik måte at det er konsultasjonspliktig. Landbruks- og matdepartementet må som ansvarlig myndighet for reindriften påse at alle tiltak, inklusive snøscooterdispensasjoner, tilrettelegging for ferdsel i utmark, turstier og trimposter i fjellet, blir sendt ut på høring til distriktene.

NRL stiller videre krav om at kommunenes vide dispensasjonsadgang innskrenkes, da reindriften opplever at kommuner ikke overholder kommuneplanens arealdel. Dispensasjonsadgangen fører til omkamp om vedtatte arealplaner, noe som skaper stor grad av uforutsigbarhet for næringen.

2.3 Kraftløft og tiltakspakke for reindrift

Kraftløftet har som mål å iverksette tiltak for å sikre en økt og raskere tilgang på kraft. Økt kraftproduksjon vil forutsette en storstilt utbygging, bl.a i form av vann-, vind- og solkraft, samtidig som kraftnettet må rustes og bygges ut parallelt med dette.

NRLs forhandlingsutvalg mener regjeringens tiltakspakke for reindrift er et skritt i riktig retning, nettopp for å unngå flere Fosen-saker i framtiden. I kjølvannet av tiltakspakken må som allerede nevnt retten til forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25 i reinbeiteområder fjernes. Videre må konsesjonslovgivningen sikre at utredninger gjøres av utredere med kompetanse på reindrift og på bakgrunn av reindriften erfaringsbaserte- og tradisjonelle kunnskaper gjennom aktiv medvirkning. Reindriften skal på fritt grunnlag kunne oppnevne en utreder såfremt det ikke oppnås enighet om dette.

Tiltakspakken er viktig fordi hovedtyngden av kraftløftet vil ramme en stor andel av reindriften beiteområder, og kommer på toppen av gjennomførte og planlagte utbygginger. Som nevnt under punkt 1.1, innebærer det faktum at Norge har sluttet seg til FNs urfolkserklæring (UNDRIP) og FNs sluttdokument fra verdenskonferansen for urfolk i 2014, en *anerkjennelse* av urfolks rett til fritt og forhåndsinformert samtykke ved tiltak som påvirker dem. Dette er urfolksrettslige instrumenter som reflekterer folkerettslige prinsipper. Statlige myndigheter har anerkjent disse gjennom politisk tilslutning, og innebærer i praksis at det skal innhentes et fritt og forhåndsinformert samtykke ved planer og regelverk som berører reindriften eller deres landområder. NRLs forhandlingsutvalg mener vetoretten som er innrømmet i avtalen mellom Sør-Fosen slette og Fosen Vind og som har sin aksept fra statlige myndigheter, er et viktig steg i forhold til å implementere dette rettsprinsippet.

NRLs forhandlingsutvalg ber om en redegjørelse for hvordan statlige myndigheter skal sikre gode planprosesser i kraftutbyggingssaker.

2.4 Fosen-saken

NRLs forhandlingsutvalg viser til den inngåtte avtale mellom Sør-Fosen slette og Fosen vind. For NRL er det viktig at Sør-Fosen slette har vært premissleverandør for de løsninger som er kommet i stand. Med det som bakgrunn respekterer vi de vurderinger som distriktet har gjort for å lande avtalen.

Avtalen sikrer framtidig reindrift på Sør-Fosen, bl.a gjennom tilleggsarealer så lenge vindturbinene er i drift, og aller viktigst at avtalen helt konkret sikrer en vetorett for reindriften i forhold til videre drift etter endt konsesjonsperiode.

Situasjonen for Nord-Fosen siida er en helt annen. Roan vindkraftverk er plassert i et helt nødvendig område for Nord-Fosen siidas reindrift. Nord-Fosen siida har innenfor sitt vinterbeiteområde seks vindkraftverk med til sammen 201 turbiner i drift. Siidaen har akseptert fem av vindkraftverkene, men ikke Roan vindkraft fordi dette ligger i et område som siidaen er helt avhengig av. Utbyggingen var sterkt frarådet, og dommen i Høyesterett slår fast at det er et menneskerettighetsbrudd.

Nord-Fosen siida er gjentatte ganger blitt opplyst fra OED og utbyggerne at alternativet til et forlik er at det fattes et nytt forvaltningsvedtak og at dette vedtaket uansett innhold vil innebære mange nye år med domstolsbehandling, mens Roan vindpark blir stående. Dette vil innebære at reindriften bryter sammen.

Nord-Fosen siida har fremsatt forslag om kompromiss som innebærer at ulovlig oppførte turbiner tas ned for å reparere menneskerettighetsbruddet.

Et grunnleggende krav til en minnelig løsning er at den må ligge innenfor grensen etter SP art. 27 og oppfylle prinsippene om FPIC (free, prior, informed consent). NRLs forhandlingsutvalg viser til at det pr. nå ikke er andre løsninger enn det kompromisset som Nord-Fosen siida har fremsatt som ligger innenfor disse rammene, og som kan reparere det pågående menneskerettsbruddet.

NRLs forhandlingsutvalg krever at vindturbinene fjernes og at beitelandet tilbakeføres Nord-Fosen siida på statens regning.

NRLs forhandlingsutvalg viser til at NRL ved tidligere anledninger har stilt krav om at det må gjennomføres en granskning av hele sakskomplekset i Fosen-saken, for på den måten å unngå at vi kommer i samme uføre igjen. NRLs forhandlingsutvalg ber om en redegjørelse for en slik prosess.

2.5 Opprettelse av miljødomstol

Med bakgrunn i at saker som berører natur og miljø bare øker i antall og omfang, fremmet NRL i fjorårets krav at det må opprettes en egen miljødomstol, jfr. lignende ordninger i Sverige og Danmark.

Forslaget om opprettelse av en miljødomstol er begrunnet med at vi ikke kan ha et system som fungerer på en slik måte at faren for store økonomiske tap blir avgjørende for hvorvidt saken bringes inn for domstolene. I denne sammenheng vises det til at det finnes en rekke lovverk som skal sikre miljøet, og på bakgrunn av disse fattes det årlig mange forvaltningsvedtak som innebærer store og irreversible inngrep med påfølgende negative konsekvenser for natur og miljø.

Staten har ved ratifisering av Århuskonvensjonen i 2003 forpliktet seg til å sikre at allmennheten har adgang til å bringe saker om miljø inn for domstolen for overprøving, jf. artikkel 9 nr. 3.

NRLs forhandlingsutvalg ber om en tilbakemelding på hvordan forslaget vil bli fulgt opp.

2.6 Tiltak for å styrke reindriftens økologiske bærekraft

2.6.1 Økonomiske tiltak

- Øke distriktstilskuddet for å styrke reinbeitedistriktene i forhold til arealsaker, gjennomføre konsultasjoner og administrativt arbeid
- Styrke Reindriftens Utviklingsfond slik at reieneierne kan ivareta sine rettigheter i arealsaker
- Styrke RUF i forhold til sikring av reindriftens beitearealer
- Etablere NRLs arealrådgivningstjenesten permanent, og øke kapasiteten med ytterligere to rådgivere

2.6.2 Øvrige tiltak

- Arbeidet med arealstatistikk må følges opp
- Krav om at § 25 i oreigningsloven fjernes, eller at det gjøres unntak fra bestemmelsen for reinbeiteområdene i Norge
- Krav om lovfesting av plikt for tiltakshaver å dekke reinbeitedistriktenes kostnader i arealsaker
- Krav om at arbeidet med statlige planretningslinjer for areal prioriteres
- Krav om at det gjøres en utredning av områder som kan tjene som erstatningsland ved tap av beiteland
- Krav om fredningsområder oppheves
- Krav om at det gjøres endringer i plan- og bygningsloven som innskrenker kommunens dispensasjonsadgang
- Krav om at det igangsettes en utredning for opprettelse av miljødomstol
- Krav om at prinsippet om et fritt og forhåndsinformert samtykke implementeres i all statlig, regional og kommunal virksomhet som berører reindrift og arealbruken
- Krav til kommuner hvor det drives reindrift at de selv eller sammen med andre kommuner innehar eller innhenter reindriftskompetanse
- Krav om at Nord-Fosen siidas forslag til løsning for reparasjon av menneskerettighetsbruddet på Fosen tas til følge

3. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN ØKONOMISK BÆREKRAFTIG NÆRING

Stabile og forutsigbare beitearealer er en helt grunnleggende forutsetning for reindriften verdiskapning og produksjon. Parallelt med dette er reindriftsavtalen et viktig virkemiddel for å øke verdiskapningen i den familiebaserte reindriften, både gjennom direkte tilskudd, strukturtiltak og støtte til prioriterte tiltak i næringen.

Reindriften verdiskapning og produksjon forutsetter:

- gode priser på produkter av rein
- stanse videre inngrep og forstyrrelser i reinbeiteområdene og begrense effektene av tidligere inngrep
- minimere tap som følge av tap til rovvilt
- motiverende tilskuddsordninger over reindriftsavtalen

3.1 Inntektsheving i reindriften

NRL s forhandlingsutvalg viser til Hurdalsplattformen, der det kommer fram at regjeringen vil legge fram en forpliktende og tidfestet plan for å tette inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. Forhandlingsutvalget vil i denne sammenheng vise til Finansminister Trygve Slagsvold Vedum, som i Nationen den 16. september 2023 kom med lovnader om en opptrappingsplan for inntektsutjevning i jordbruket. Planen skal være ferdig før sommeren 2024. NRL krever at man også tetter inntektsgapet mellom reindrift og andre grupper i samfunnet

Prisstigningen på varer og tjenester har i løpet av det siste året har vært svært merkbar, også for reindriften. I perioden januar 2022 til januar 2023 økte konsumprisindeksen (KPI) med 7,0. For 2023 økte KPI med ca. 4,8 %. Drivstoffprisene har eksempelvis økt med omlag 30 % fra 2021 til 2023.

Totalregnskapet for reindriften for 2022 viser at reindriften produksjonsbaserte inntekter økte med i overkant av 23 millioner kroner, mens siidaandelens kostnader økte med 40,1 millioner kroner. Vederlag for arbeid pr. siidaandel gikk ned fra 2021 til 2022.

Reindriften har i motsetning til jordbruket ikke fått kostnadskompensasjon. I hht. jordbruksavtalen for inneværende år, gir denne en inntektsøkning på 23 % til jordbruket. Dette utgjør rundt 110.000 kroner per årsverk, i tillegg til at det ytes kompensasjon for økte kostnader. Jordbruksavtalen bidrar med dette til en reduksjon i avstanden mellom jordbruket og andre inntektsgrupper med 60.000 kroner. Dette kommer på toppen av inntektsutjevningstiltak i jordbruksavtalen for 2022, hvor bøndernes inntektsvekst ble sikret med en avsetning på 2 milliarder som ble utbetalt samme år som avtalen ble framforhandlet. Det ble også gitt et inntektsløft på kr. 64 000 pr. årsverk, hvorav kr. 40 000 skulle bidra til å tette inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet.

NRL krever et tilskudd på kr. 40 000,- pr. siidaandel og reinlag for å tette inntektsgapet mellom reindriften og andre grupper i samfunnet. Det vil også gi noe dekning for kostnadsveksten gjennom de siste par årene. Inntektshevende tiltak skal være uavhengig av produksjon og gjelde for alle siidaandeler og reinlag.

3.2 Styrke tiltak som bidrar til økt produksjon

Markedsutvalget er viktig i forhold til profilering av reinkjøtt. Deres markedsføring har bidratt til et positivt fokus på reinkjøtt og hatt en gunstig innvirkning på kjøttprisen. NRLs forhandlingsutvalg mener Markedsutvalgets innsats er viktig, og vil fortsatt være viktig i årene som kommer.

NRL vil gjenta problematikken knyttet til de utfordringer for nyetablerere opplever ved at prisen ved kjøp av livrein fastsettes etter prisen som beregnes ved kjøtt- og tilskuddsverdi ved salg. De samme utfordringene er det i distrikter som har behov for revitalisering. NRL mener dette må endres. Det stilles derfor krav om at salg av livdyr inntas i produksjonspremien når salget skjer i forbindelse med generasjonsovergang eller revitalisering av reinbeitedistriktet. Alternativet til dette vil være å gjeninnføre en avdrags- og rentefri låneordning via RUF.

NRLs forhandlingsutvalg mener det er svært viktig at tilskudd motiverer til å ta ut en større andel hunndyr. Dette skal bidra til å øke kvaliteten i reinflokken, og som igjen vil bidra til økt kjøttproduksjon.

NRLs forhandlingsutvalg er fortsatt opptatt av god infrastruktur i reindriften for å øke inntjeningen i næringen. Det er mange distrikter som har behov for å oppruste anlegg og tilpasse disse til dagens driftsmønster. Noe av behovet begrunnes ut fra statlige krav, men også i forhold til endringer i beitebruk som følge av inngrep og forstyrrelser og i driftsforhold som følge av klimaendringer. NRLs forhandlingsutvalg stiller krav om at satsningen på infrastrukturtiltak økes gjennom de frie midlene i RUF.

3.3 Endring av rovviltforvaltningen

NRLs landsmøte vedtok i 2023 at NRL ikke aksepterer dagens rovviltforvaltning som er lagt opp til at rovdyr har større vern enn reindriften og andre beitenæringer.

Store rovvilttap fører til at produksjonsdyr går tapt, samtidig som tilveksten i form av kalv blir tatt av ørn og annet rovvilt. Dette fører til betydelige produksjonstap, indirekte tap, merarbeid, større driftsutgifter, innskrenking i bruken av beiteområdene og mindre valgfrihet for flokkstrukturering.

Landbruks- og matdepartementet må i sterkere grad involvere seg i rovdyrproblematikken, blant annet i forhold til forvaltning. NRLs forhandlingsutvalg mener LMD som overordnet myndighet for reindriften må ta ansvar for at følgende tiltak blir iverksatt:

- redusere bestandene ned til de vedtatte bestandsmål
- dersom vedtatte bestandsmål er for høye, må måltallene reduseres

- bedre metodikk for bestandsregistrering og økte ressurser til inventering
- at byrdefordelingen mellom de samiske reinbeiteområdene og landet for øvrig blir mer lik
- sonering i rovviltforvaltningen må bort
- at kalvingsområdene holdes rovviltfrie
- at det må være nulltoleranse for ulv i reinbeiteområder, også når det gjelder individer som regnes som genetisk viktige.
- samordning av reindrifts- og rovviltpolitikken mellom LMD og KLD
- lisensfellingskvotene må tas ut i sin helhet, og er et ansvar som påligger statlige myndigheter
- rovvilt som gjør skade skal tas ut umiddelbart
- rovvilttap og kompensasjon for følgeskader må erstattes fullt ut
- erstatningssatsene må revideres
- søknad om skadefelling må behandles umiddelbart
- raskere saksbehandling ved erstatningsutmåling og klagebehandling
- implementere reindriften sin erfaringsbaserte kunnskaper som kunnskapsgrunnlag i rovviltforvaltningen
- rovviltkontakter må dekke alle reinbeiteområder
- det opprettes rovviltkontakter i alle reinbeitedistrikter
- sikre retten til nødverge

NRL har i løpet av 2023 hatt møter med Klima- og miljødepartementet på politisk nivå, og flere av kravene fra NRL står fortsatt ubesvart. Dette gjelder bl.a spørsmålet om avbøtende tiltak, og nødvergeretten.

3.4 Nødvergerett

I forbindelse med konsultasjon og høringsinnspill om endringer i naturmangfoldloven, rovviltforskriften og utøvelse av jakt, felling og fangst i 2019 ble det fra NRLs side stilt spørsmål om forslaget til endringer var en liberalisering eller skjerpning av regelverket. I svaret fra KLD ble NRL forsikret om at dette ikke innebar en innskjerping av nødvergeretten.

Med bakgrunn i den forsikringen finner vi det uholdbart at nødvergeretten i praksis er inndratt i medhold av dommen i Frostating lagmannsrett mot en reineier som tok til nødverge mot bjørneangrep. Dette til tross for at aktor sa tydelig i retten at reineier hadde gjort alt som var mulig, inkludert gjentatte ganger bedt om hjelp hos MD, Statsforvalter og Politiet. Retten valgte likevel å dømme han. Det at dyreeier ikke har mulighet til å kunne bruke nødvergerett til å beskytte seg selv eller sine dyr mot angrep fra rovvilt er ikke akseptabelt. Dette må det ordnes opp i umiddelbart.

3.5 Sikre reindriften ved klimaendringer

Reindriften som arktisk næring er svært sårbar for klimaendringer.

Ifølge FNs klimapanel er prognosene for framtidige klimaendringer dystre, hvor de stadig høyere temperaturene i særlig grad vil ramme det arktiske urfolket, herunder reindriftsutøverne. Konsekvensene av klimaendringer er mange, og påvirker også helsen, bl.a fordi klimaendringer i kombinasjon med eksempelvis arealinngrep utgjør

en stress-situasjon for urfolk verden over. Klimapanelet påpeker behovet for økt samarbeid om løsninger som kombinerer vitenskap og teknologi med urfolks tradisjonskunnskap.

Reindriftens erfaringer med klimaendringer er at skiftende værforhold, mye nedbør og lengre barmarksperioder skaper store driftsmessige utfordringer og øker reindriftens kostnader i form av tap og merarbeid.

Reindriften har i løpet av de siste årene opplevd flere beitekriser som følge av klimaendringer, og avtalepartene har de siste årene styrket beredskapsfondet. Formålet med beredskapsfondet er å forhindre omfattende tap av rein eller andre store dyrevelferdsmessige utfordringer ved beitekriser, der reinbeitedistriktets eller reinlagets eget beredskapsfond ikke er tilstrekkelig til gjennomføring av nødvendige tiltak. Dette har hatt avgjørende betydning for at reindriftnæringen har maktet å håndtere beitekrisene, og NRLs forhandlingsutvalg foreslår at beredskapsfondet tilføres 5 mill kr.

NRLs forhandlingsutvalg mener reindriften i langt større grad må rustes økonomisk for å møte konsekvensene av klimaendringer. Vi viser til rapporten om *Klimatilpasning i reindriften (12.12.2023)* der det blir gitt følgende definisjon av klimatilpasning i reindriften:

«Klimatilpasning for reindriften innebærer å forstå konsekvensene av klimaendringene, og iverksette tiltak som gjør det mulig å utøve bærekraftig reindrift i et endret klima»

Klimatilpasninger i de ulike reinbeiteområdene vil kreve økonomiske rammevilkår som gjør det mulig å iverksette tiltak som er egnet til å imøtekomme uforutsigbare værforhold, uavhengig av om man driver i kystområder, kystnære områder eller i innlandsområder. Dette krever fleksible rammevilkår som gir rom til å utprøve nye metoder for å redusere belastningen ved klimaendringene.

Rapporten fra arbeidsgruppen for klimatilpasning for reindriften inneholder en rekke forslag til tiltak og virkemidler. I de tilpasningene som reindriften nå står overfor er reindriftens erfaringsbaserte kunnskap et helt avgjørende grunnlag for å vurdere hvilke strategier næringen skal benytte for klimatilpasning. Arbeidsgruppa mener det er behov for et bedre system for overføring av erfaringsbasert kunnskap fra næringen til forvaltningen. NRL kan ha en nøkkelrolle i dette arbeidet.

NRL ønsker å ta en aktiv rolle for reindriftsfaglig veiledning og rådgivning både overfor reindrifta og forvaltninga. Dette vil være viktig for å bygge opp næringens egen kapasitet og kompetanse innen klimatilpasning og ressursforvaltning. Mange av de tiltakene som arbeidsgruppa foreslår vil kunne gjennomføres ved å styrke NRL, som for eksempel prosjektet for utredning av behovet for gjerder og anlegg og veiledning til reinbeitedistriktene i arbeidet med ROS-analyser og klimatilpasningsplaner.

NRL har høstet gode erfaringer gjennom oppbyggingen av rådgivningstjenesten for reindrift i arealsaker. Det foreslås at det settes av midler over reindrifftsavtalen til NRL for å gjennomføre et forprosjekt for hvordan NRLs arbeid for rådgivning og veiledning innen klimatilpasning og ressursforvaltning kan organiseres.

I Sametingets innspill til reindrifftsavtalen (sak 60/23) blir det understreket at klimafinansiering må gjøres tilgjengelig for det samiske folket som bidrag til samiske tilpasningsstrategier. Det må innføres permanente økonomiske ordninger for å støtte samisk livsgrunnlag, spesielt reindriften som må gjøre tilpasninger for å håndtere klimaendringene.

NRLs forhandlingsutvalg krever et tilskudd for klimavennlig beiting i utmarka. Reinens beiting i utmarka er viktig for å opprettholde åpne landskap og beiting er positivt for det biologiske mangfoldet. Beiting i utmark er også klimavennlig ved at den produserer mat på areal som ellers ikke kunne vært utnyttet til matproduksjon. Reinen er unik ved at den har evnen til å utnytte lavplanter til å omdanne til energi. Reinens beite bidrar også til å øke albedo-effekten (reflektering av sollyset) og således bidrar til mindre oppvarming. Landbruket har mange forskjellige typer tilskudd for beiting i utmark, som blant annet er begrunnet med klimahensyn. NRL ser ingen argumentasjon for at klimavennlig tilskudd ikke skal innføres også for reindriften all den tid beitingen har samme effekt.

Det nye utmarksbeitetilskuddet gjelder for all rein i vårflokk, og utbetales til siidaandeler som oppfyller vilkår til å motta tilskudd. Det foreslås en sats på kr 25 per rein i vårflokk.

Det utarbeides forskrifter til ordningen ut fra nevnte prinsipper, og som vedtas på forskriftsmøtet.

3.6 Avgifter i reindriften

NRLs forhandlingsutvalg viser til at prisen på drivstoff har økt betydelig det siste året. Dette bidrar til store økonomiske belastninger for reindriften. NRL har avholdt et møte med Finansdepartementet hvor det ble stilt krav om at reindriften får refusjon for veibruksavgift på drivstoff. NRL avventer fortsatt tilbakemelding på dette kravet. NRLs forhandlingsutvalg fastholder fjorårets krav om at det innføres refusjon på veibruksavgift på drivstoff, gjeldende fra og med 1.1.2024. Drivstoffutgiftene dokumenteres med bilag.

Det må også innføres fritak for tilbakebetaling av engangsavgift ved overføring av foretak ved dødsfall. Dette er særlig aktuelt ved eierskifte på kjøretøy. Ved fritak må reindriftsforetaket være registrert i momsregisteret og hvor ny eier oppfyller samme krav.

3.7 Pramming

Selskapet 2 Marine har sendt forslag på beredskapsavtale som blant annet vil føre til en større fleksibilitet for frakt av rein både vår og høst.

Det er en årlig utfordring både høst og vår at distrikter som har behov ikke kommer seg inn på seilingsplan, men også at enkelte distrikter som er på seilingsplanen heller ikke får benyttet tjenesten på grunn av altfor få oppsatte seilingsdøgn.

NRL foreslår at Landbruksdirektoratet gis i oppdrag å vurdere beredskapsavtalen med mulige samarbeidspartnere, og deretter foreslå for avtalepartene om hvordan prammingen skal organiseres.

3.8 Tiltak for å styrke reindriftens økonomiske bærekraft

3.8.1 Økonomiske tiltak

- Inntektshevende tilskudd på kr. 40 000 pr siidaandel og reinlag
- Produksjonspremien videreføres og satsen settes til 40 %
- Salg av livrein i forbindelse med generasjonsoverganger eller revitalisering av reinbeitedistrikt inntas i tilskuddsgrunnlaget for produksjonspremien
- Tilskudd for slakt av hunndyr på kr. 300,- pr. rein
- Kalveslaktetilskuddet videreføres og satsen settes til kr. 700,-
- Avsetning på 5,0 mill kroner til Markedsutvalget
- Økning av de frie midlene i RUF til infrastrukturtiltak
- Det etableres et beitetilskudd på kr. 25,- pr. rein i vårflokk
- Kriseberedskapsfondet videreføres og tilføres 5 mill kroner
- Etablerertilskuddet økes til kr. 150 000,- pr år for alle tre år
- Forprosjekt for hvordan NRLs arbeid for rådgivning og veiledning innen klimatilpasning og ressursforvaltning kan organiseres.

3.8.2 Øvrige tiltak

- Beredskapsavtale for pramming
- Det innføres refusjon på veibruksavgift på drivstoff brukt i reindrift fra og med 1.1.2024

4. TILTAK FOR Å SIKRE REINDRIFTEN SOM EN KULTURELL BÆREKRAFTIG NÆRING

Den kulturelle bærekraften bygger på de lokale reindriftssamiske tradisjoner, verdsetting og respekt for reindriftsamenes tradisjonelle kunnskaper, ivaretagelse av báikedoallu¹ og siidadoallu² samt respekt for reindriftenes problemløsningsstrategier og opprettholdelse av reindriften i et omfang som gir grunnlag for levende samiske lokalsamfunn.

Reindriftenes kulturelle bærekraft avhenger av samspillet mellom beitearealer, reinflokk og menneskene i næringen, og som samlet sett gir et økonomisk utbytte til reindriftsamenes livsopphold.

Reindriften er viktig kulturnæring hvor familien står helt sentralt. I den familiebaserte drifta har reineiere sin naturlige plass, uansett alder, kjønn og helsetilstand, og der retten til selvbestemmelse står sentralt.

I den familiebaserte reindriften har kvinnene en viktig rolle. De deltar i alle sider av arbeidet i siidadoallu og báikedoallu. Avtalepartene må legge til rette for deltakelse i næringen på kvinnenens egne premisser, bl.a gjennom gode velferdsordninger og andre ordninger som styrker deres muligheter for verdiskapning i næringen.

4.1 Tilrettelegging for delt siidaandel

NRLs forhandlingsutvalg har fortsatt et mål om å øke andelen delte siidaandeler, og styrke kvinners muligheter for verdiskapning. I hht. NRLs strategiplan er det bl.a foreslått følgende tiltak for å styrke denne kvinnegruppen i reindriften:

- Øke ektefelletilskuddet til siidaandeler som deles av ektefeller/samboere
- Inntektsgrensen fjernes

I hht. rapporten om *Kvinnerettede tiltak i reindriften av 10.12.2018* framgår det at inntektsgrensen for ektefelletilskuddet fører til at de fleste siidaandeler ikke oppnår dette tilskuddet. For at tilskuddet skal stimulere til å øke andelen delte siidaandeler, må øvre inntektsgrense fjernes.

4.2 Trollheimen

NRLs forhandlingsutvalg viser til at den samiske tilstedeværelsen i Trollheimen har eksistert gjennom flere århundrer og at det er på tide å skape trygghet for at det skal være en varig samisk reindrift i Trollheimen i fremtiden i tråd med Stortingets vedtak.

I Sannhets- og forsoningskommisjonen rapport framkommer det at Trollheimensaken har omfattende konsekvenser, og i sørsamisk sammenheng oppfattes saken som et av de virkelig store overgrepene. Sannhets- og forsoningskommisjonen viser til at historiefremstillingen med en sen samisk innvandring til de sørligste sørsamiske områdene spilte en stor rolle i Høyesterettsdommen fra 1981 som slo fast at samene i Trollheimen ikke hadde en selvstendig rett til reinbeite. Denne fremstillingen er senere blitt tilbakevist. I desember 2023 beklaget NTNU overfor den sørsamiske befolkningen for de konsekvenser dette har hatt.

Situasjon for reindriften i Trollheimen og de utfordringer de står ovenfor er godt kjent i Reindriftsforvaltningen og i Landbruks- og matdepartementet. Utfordringene følger bl.a. av store arealinngrep og at grensene som er fastsatt i konsesjonsområdet ikke gjenspeiler reinens naturlige trekk og utnytting av beiteområdene.

Den største utfordringen ligger imidlertid i rettsgrunnlaget for reindriften ved at ekspropriasjonen av retten til reindrift ble gjort tidsbegrenset frem til 2047, og at avtalene som ble inngått med grunneierne og som dekker en vesentlig del av konsesjonsområdet, ble gjort tidsbegrenset til 20 år. Grunneierne har rett til å si opp avtalen før utløpet av hver 5 års periode. I praksis betyr dette at reiene kun har tilgang til disse beitearealene for sine rein for 5 år av gangen og dermed mangler langsiktig trygghet for sin reindrift.

For noen år siden ble en rekke avtaler i det viktigste vinterbeiteområdet sagt opp. Dette har ført til at reindriften i praksis ikke har tilstrekkelig tilgang til vinterbeite som forutsatt i driftsplanen. Situasjonen vil bli ytterligere forverret dersom flere avtaler blir sagt opp.

Fra NRLs side mener vi det ikke er mulig å forene det nåværende rettsgrunnlaget for tamreindriften i Trollheimen med det som er Trollheimenlovens formål, nemlig å sikre grunnlaget for varig samisk reindrift i Trollheimen. Den samiske reindriften i Trollheimen har krav på rettsbeskyttelse etter grunnloven og folkeretten. Den urett som er gjort må rettes opp.

Den samiske befolkningen i Trollheimen er liten, men utgjør likevel en viktig del av grunnlaget for å opprettholde sørsamisk kultur og samfunnsliv. Det er derfor grunn til å kreve et rammeverk for reindriften i Trollheimen som sikrer deres rett til å utøve sin kultur og sitt språk i samsvar med hva som er formålet med Trollheimen loven og statens folkerettslige forpliktelser.

De alvorlige utfordringene for den samiske tamreindriften i Trollheimen har blitt belyst og drøftet i flere utredninger på 2000-tallet, senest ved en utredning fra februar 2023 av Norconsult. NRL stiller seg i hovedsak bak de forslag til tiltak som foreslås i utredningen og krever at avtalepartene i løpet av reindriftingsforhandlingene for 2024-2025 blir enig om hvordan forslagene skal følges opp.

NRLs forhandlingsutvalg foreslår at særtilskuddet til Trollheimen økes til 0,2 mill pr. siidaandel.

4.3. Tiltak for å styrke reindriften kulturelle bærekraft

4.3.1 Økonomiske tiltak

- Inntektsgrensen for ektefelletilskuddet fjernes
- NRLs forhandlingsutvalg foreslår at særtilskuddet til Trollheimen økes til 0,2 mill pr. siidaandel

4.3.2 Øvrige tiltak

- Krav om at avtalepartene i løpet av reindriftingsforhandlingene for 2024/2025 blir enige om hvordan forslagene fra Norconsults utredning om Trollheimen skal følges opp.

5. VELFERDSORDNINGER OG HMS

NRLs forhandlingsutvalg opptatt av gode velferdsordninger i reindriften. Dette er viktig for å sikre rekruttering og reindriften i et framtidig perspektiv, og må omfatte både ordninger for generasjonsoverganger og avløserordninger ved sykdom, ulykker, omsorg, dødsfall samt ferie og fritid.

NRLs forhandlingsutvalg foreslår at det gjennomføres en utredning av velferdsordninger i reindriften, herunder avløsningsordninger knyttet til sykdom, ulykker, omsorg, dødsfall og ferie. Mandatet avklares i løpet av forhandlingene.

5.1 Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Reineierne er en av få yrkesgrupper som utøver sin virksomhet utendørs gjennom hele året. Under arbeidet i felten kan reineieren jobbe under ekstreme værforhold, alt fra sterk kulde til snøstorm og ulike skiftende værforhold som øker risiko for skader og ulykker. HMS-prosjektet har bevisstgjort reineierne på betydningen av HMS, og hvor næringsutøverne anser det etablerte HMS-tilbudet som viktig og nødvendig. Det er viktig å styrke ordningen, slik at det gis et tilbud i alle deler av det samiske reinbeiteområdet. Målet på sikt må være å få på plass én HMS-rådgiver i hvert reinbeiteområde.

Et HMS-tiltak som NRLs forhandlingsutvalg over flere år har stilt krav om, er tilskudd til nødbuer i reindriften. Dette kravet må ses i sammenheng med klimaendringer som skaper usikre driftsforhold og dermed også økt risiko for skader, samtidig som variasjoner i vær og føreforhold krever at reineierne har anledning å søke ly når det er nødvendig. NRLs forhandlingsutvalg fastholder krav tilskuddsordning til nødbuer. Det er ingen grunn til at reindriften som har sin arbeidsplass ute gjennom hele året, skal ha dårligere vilkår enn landbruket. I landbruket gis det tilskudd til gjeterhytter på inntil 20 m², bl.a for å tilrettelegge for en best mulig utnyttelse av beite i utmark og redusere tap av dyr. NRLs forhandlingsutvalg krever en tilsvarende ordning for reindriften.

5.2 Forebyggende tiltak i forbindelse med hets og rasisme mot reineiere

Rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen er et viktig bidrag i arbeidet for å dokumentere hva som skjedde under fornorskningen og hvordan dette påvirker det samiske samfunnet og lokalsamfunnene.

NRLs forhandlingsutvalg mener det er viktig at avtalepartene har et fortsatt fokus på hets og rasisme mot reindriftsutøvere, da dette bare ser ut til å øke i omfang. Det er særlig samiske barn og unge som utsettes for hets og rasisme i hverdagen. For å kunne forebygge dette, må det være et kontinuerlig fokus på temaet. I mange sammenhenger skyldes hets og rasisme uvitenhet. Derfor er det både viktig og nødvendig at det avsettes midler til sesongbaserte kampanjer gjennom driftsåret som inneholder informasjon som kan bidra til å motvirke hets rettet mot reindriftsutøvere. Det foreslås derfor å videreføre prosjektet om hets og rasisme mot reineiere.

5.3 Tidligpensjon i reindriften

Satsene økes til 210 000,- kr for enbruker og 300 000,- til tobruker.

5.4 Tiltak for å styrke velferdsordninger og HMS

5.4.1 Økonomiske tiltak

- Det etableres tilskuddsordning til nødbuer
- Prosjekt om hets og rasisme videreføres og rammen dobles for kommende avtaleår
- Det gjennomføres en utredning av velferdsordninger i reindriften, herunder avløsningsordninger knyttet til sykdom, ulykker, omsorg, dødsfall og ferie.

6. KONFLIKTFOREBYGGENDE TILTAK

Ordningen videreføres.

NRLs forhandlingsutvalg ber om status for arbeidet vedrørende mal for gjerdebygging.

7. NORSK-SVENSK REINBEITEKONVENSJON

NRLs forhandlingsutvalg viser til at det har vært grenseoverskridende reindrift i flere hundre år.

Siden reinbeitekonvensjonens opphør har de reinbeitedistrikt som er avhengig av å flytte over grensen fått store driftsmessige utfordringer og blitt nektet å nyttiggjøre seg av sine beiterettigheter i Sverige.

Norge valgte å forlenge 1972 – konvensjonen på norsk side mens Sverige hevder Lappecodicillen av 1751 er gjeldende avtale om grenseoverskridende reindrift. Lappecodicillen sier ikke noe spesifikt om hvilke områder som skal brukes, men at reindriften skal fortsette å kunne flytte over grensen slik som før.

Når Sverige mistet råderetten over Finland til Russland, ble ikke Lappecodicillen ratifisert for grensen til Finland og grensen ble dermed stengt for grenseoverskridende reindrift (1852). Dette har hatt store konsekvenser for den samiske reindriften. Lappecodicillen skal også sikre beiteretten for reindriften på norsk side i Sverige og den beitebruk som har vært.

NRLs forhandlingsutvalg mener det er svært beklagelig at man fra svensk side ikke respekterer Lappecodicillen, noe som har ført til økt konfliktnivå for den samiske reindriften.

Ettersom reinbeitedistrikter på norsk side ikke kan nyttiggjøre seg av beitene på grunn av at de uklare grenser på vinterbeitene, posisjonering fra reindriften på svensk side samt at svenske myndigheter ikke har tatt grep, har man fra norsk side avbøtt dette igjennom midler til fóring. Dette er problematisk i forhold til den kulturelle bærekraften til de berørte reinbeitedistrikt, og er heller ikke bærekraftig verken for den økologiske og økonomiske reindriften.

Intensjonen med fóring, var opprinnelig å avbøte manglende vinterbeiter i påvente av ny konvensjon mellom Norge og Sverige. Dette skulle være et midlertidig tiltak. NRL kan ikke akseptere at de reinbeitedistrikt som dette gjelder nektes å utøve sin reindriftssamiske nomadiske kultur og ha en uklar daglig driftssituasjon og frykt for framtiden. Dette er en sak som er meget alvorlig og har pågått over alt for lang tid.

NRLs forhandlingsutvalg mener det er presserende at norske myndigheter tar ansvar for de reinbeitedistrikt dette gjelder og få på plass en ny avtale med Sverige. Det bør på bakgrunn av dette igangsettes en utredning som omfatter følgende utredningspunkter:

- Overholder statene sine folkerettslige forpliktelser og de forpliktelsene som er nedfelt i Lappecodicillen
- Hvilke tiltak og justeringer av beitebruken kan gjøres om Norge skal gå bort fra 1972-konvensjonens bestemmelser
- Hvilke muligheter har man til å løse saken ved internasjonal voldgiftsdomstol, jf. ordningen for havrett
- Er iverksatte tiltak tilfredsstillende for å sikre den samiske reindriften?
- Kan det etableres avtale om fordeling av beiteland og evt hvilke andre tiltak kan iverksettes for å sikre reindriften?

8. MINDREFORBRUK 2023-2024

NRLs forhandlingsutvalg foreslår at mindreforbruket på 2,5 mill kroner anvendes på følgende måte:

- 0,5 mill kroner: Utredning av velferdsordninger i reindriften, herunder avløsningsordninger knyttet til sykdom, ulykker, omsorg, dødsfall og ferie
- 1,6 mill kroner: Prosjekt Hets- og rasisme
- 0,8 mill kroner: Hvorav 0,4 mill kroner fra mindreforbruket på beredskapsseminar avsettes til utredning om hvordan veiledning og rådgivning om klimatilpasning og ressursforvaltning kan organiseres av NRL

9. NRLS KRAV TIL ØKONOMISKE TILTAK

NRL forventer at forhandlingsresultatet bidrar til å sikre en forutsigbar og positiv økonomisk inntektsutvikling gjennom virkemiddelordninger som både treffer i forhold til reindriftens arbeidshverdag og øker bærekraften i reindriften.

9.1 Økonomisk ramme

Den økonomiske rammen for avtaleåret 2024-2025 kreves satt til **261,4 mill kroner.**

9.2 Reindriftens Utviklingsfond

NRLs forhandlingsutvalg mener Reindriftens Utviklingsfond er et viktig ledd i å utvikle reindriftnæringen. NRLs forhandlingsutvalg mener at oppnevning av leder i styret må gå på omgang. Forslag til rullering inntas i Forskrift for reindriftens utviklingsfond § 1-3.

NRLs forhandlingsutvalg foreslår at midler til distriktsplan både skal omfatte utarbeiding og revisjon. Forskriften endres tilsvarende.

NRL krever at det over Reindriften's Utviklingsfond avsettes midler til følgende tiltak for 2023- 2024:

Fordeling av de ulike postene (mill.kroner):

Benevnelse	Reindriftsavtale 2023 - 2024	NRLs krav 2024 - 2025	Differanse
Konfliktforebyggende tiltak	1,5	1,5	0
Utviklingsprogrammet	8,2	8,2	0
Fagbrevordningen	4,0	4,0	0
Markedstiltak	5,0	5,0	0
Pramming	5,5	7,0	1,5
Lærings- og omsorgsbaserte tjenester	3,0	3,0	0
Klassifiseringssystemet for reinkjøtt	0,5	0,5	0
Beredskapsfond	10,0	5,0	-5,0
Kostnader beredskapsutvalg	0,7	0,7	0
Frakttilskudd	2,5	2,5	0
Tilskudd til rapportering av slaktet rein	0,3	0,3	0
HMS i reindriften	3,0	3,0	0
Tilskudd til utgifter ved føring og flytting	4,1	4,1	0
Reindriften's arealbrukskart	0,5	0,5	0
Helsetjeneste for rein	2,0	2,0	0
Rådgivningstjeneste i arealsaker	3,0	5,0	2,0
Arbeidsgruppe klimatilpasning	0,4	0	-0,4
Miljødomstol	0,35	0	-0,35
Frie midler	11,2	15,0	3,8
SUM	65,75	67,3	1,55

For øvrig kan fondets midler anvendes til:

1. tilskudd ved omfattende tap av rein i ulykker
2. tilskudd til reindriftsanlegg, herunder gjerder og slakteanlegg
3. refusjon av dokumenterte utgifter til deltakelse på kurs/etterutdanning og lignende
4. tilskudd til feltbarnehage

5. tilskudd til fjerning av gammelt gjerdemateriell
6. juridisk bistand til reinbeitedistrikter eller siidaer

Økonomisk støtte kan for øvrig innvilges til andre tiltak i samsvar med forskriftens formål, jf. § 1-1, herunder

- a. sikring av reindriftens beiterett, herunder støtte til arbeid med sikring av reindriftens arealer
- b. praktiske tiltak innenfor reindriften
- c. strukturtiltak i distrikter med behov for tiltak for reintallstilpasning og ressursutnyttelse
- d. faglige tiltak, herunder veiledning, kursvirksomhet, beitegransking, planlegging og avlstiltak
- e. utvikling av binæringer og formål av generell kulturell betydning for reindriftssamene
- f. tiltak for å fremme likestilling og kvinners situasjon i reindriften
- g. tilrettelegging av 1-2 dagers kompetansegivende kurs/etterutdanning
- h. tilskudd til tiltak for reindriftsnæringen som følge av klimaendringer
- i. forskning og kunnskapsformidling
- j. tilrettelegging for at reineiere med nedsatt funksjonsevne kan delta i reindriftsarbeidet
- k. tilskudd til utvikling og revidering av distriktsplaner
- l. tilskudd til nødbuer

10. KOSTNADSENKENDE OG DIREKTE TILSKUDD

NRL fremmer et totalt krav for kostnadsenkende og direkte tilskudd på **180,2 mill kroner** for avtaleåret 2023 - 2024 til ulike direkte tilskudd.

10.1 Distriktstilskudd

Distriktstilskuddet videreføres, og grunnbeløpet med kr, 43.000, -.

Det særskilte tilskuddet til siidaandelene i Trollheimen økes til kr. 200 000,- pr. andel.

Det avsettes 37,0 mill kroner til ordningen.

10.2 Produksjonspremie

Produksjonspremien videreføres, og satsen økes til 40 %.

Inntektsgrensa heves til kr. 700 000 for siidaandel og 1,5 mill kr for reinlagene.

Det avsettes 58,4 mill kroner til ordningen.

10.3 Kalveslaktetilskudd

Kalveslaktetilskuddet videreføres og økes til kr. 700,-.

Det avsettes 30,8 mill kroner til ordningen.

10.4 Tilskudd til slakt av hunddyr

Det foreslås innført et tilskudd til slakt av hunddyr på kr. 300.

Det avsettes 10,0 mill kroner til ordningen.

10.5 Særskilt driftstilskudd til ungdom

Tilskuddet videreføres.

Det avsettes 2,2 mill kroner til ordningen.

10.6 Ektefelle- og samboertilskudd

Ordningen videreføres med opphevet inntektsgrense

Det avsettes 3,0 mill kroner til ordningen.

10.7 Etableringstilskudd

Ordningen videreføres og økes til kr. 150 000 pr. år.

Det avsettes 7,0 mill kroner til ordningen.

10.8 Særskilt driftstilskudd til kvinner med egen siidaandel

Ordningen videreføres.

Det avsettes 1,0 mill kroner til ordningen.

10.9 Klimavennlig beitetilskudd

Det avsettes 4,3 mill kroner til ordningen.

10.10 Inntektshevende tilskudd

Det ytes kr. 40 000 pr. siidaandel

Det avsettes 21,5 mill kroner til ordningen.

11. RÅDGIVNINGSTJENESTE I AREALSAKER

Det avsettes 5,0 mill kr. til ordningen.

12. VELFERDSORDNINGER

12.1 Tilskudd til avløsning ved sykdom og ferie

Ordningen videreføres med de foreslåtte endringer i forskriften.

Det avsettes 1,3 mill kr. til ordningen.

12.2 Tilskudd til tidligpensjon

Det avsettes 3,0 mill kroner til ordningen.

12.3 Øvrige velferdsordninger

Ordningen videreføres.

Det avsettes 0,5 mill kroner til ordningen.

13. ORGANISASJONSTILSKUDD

NRL skal som interesseorganisasjon bidra til å sikre gode rammevilkår, tilby faglig bistand, bistå i endringsprosesser og øke kunnskapen i samfunnet om reindriften. NRL skal også imøtekomme de krav som stilles til organisasjon og være en troverdig alliansebygger som skaper verdi for lokallag, medlemmer, næringen og samfunnet for øvrig.

NRL har i løpet av året fått på plass et saksbehandlingssystem og nettside, noe som er viktig i forhold til NRLs administrasjon og rådgivningsteam. Både saksbehandlingssystemet og nettsiden krever driftsoperatører og abonnement, og dette foreslås finansiert gjennom avsetning til organisasjonstilskuddet.

NRLs forhandlingsutvalg registrerer at arbeidstrykket for sekretariatet har økt betydelig

Organisasjonstilskuddet økes til 9,1 mill kroner.

14. HELSETJENESTE FOR REIN

Det avsettes 2,0 mill kroner til ordningen.

15. ØVRIGE ORDNINGER

Ordninger som ikke er spesielt nevnt, forutsettes videreført.

Fordeling av de ulike postene (mill.kroner):

Benevnelser	Reindrifftsavtale	NRLs krav	Differanse
	2023 - 2024	2024 - 2025	
Post 51 Reindrifftsens utviklingsfond	65,75	67,3	1,55
Post 72 Organisasjonstilskudd	8,1	9,1	1,0
Post 75 Kostnadssenkende og direkte tilskudd	121,85	180,2	58,35
Post 79 Velferdsordninger	4,3	4,8	0,5
Sum	200,0	261,4	61,4

Spesifikasjon av post 75: Kostnadssenkende og direkte tilskudd (mill kroner)

Benevnelse	Reindrifftsavtale	NRLs krav	Differanse
	2023-2024	2024 - 2025	
Distriktstilskudd	32,85	37,0	4,15
Produksjonspremie	48,9	58,4	9,5
Kalveslaktetilskudd	30,8	30,8	0
Slaktetilskudd - hunnrein	0	10,0	10,0
Salg av livdyr		5,0	5,0
Særskilt driftstilskudd ungdom	2,20	2,2	0
Ektefelle- og samboertilskudd	0,90	3,0	2,1
Etableringstilskudd	5,20	7,0	1,8
Særskilt driftstilskudd til kvinner med egen andel	1,00	1,0	0
Inntektshevende tiltak		21,5	21,5
Beitetilskudd pr beitedyr	0,00	4,3	4,3
Sum	121,85	180,2	58,35

Spesifikasjon av post 79: Velferdsordninger

Benevnelse	Reindrifftsavtale	NRLs krav	Differanse
	2023 - 2024	2024 - 2025	
Tidligpensjon	2,50	3,0	0,5
Avløsning ved svangerskap/fødsel/sykdom og dødsfall	1,30	1,3	0
Øvrige velferdsordninger	0,5	0,5	0
Sum	4,30	4,80	0,5

Tromsø den 8. januar 2024

Inge Even Danielsen

Tom Lifjell

Máret Ingá Smuk